

I

(Resoluties, aanbevelingen en adviezen)

RESOLUTIES

EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITE

573e ZITTING VAN HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ, 26.10.2022-27.10.2022

Resolutie van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de gezamenlijke aanpak van een existentiële dreiging: de sociale partners en het maatschappelijk middenveld pleiten voor ambitieuze klimaatactie

(2023/C 75/01)

Rapporteurs: **Peter SCHMIDT**

Isabel CAÑO AGUILAR

Sandra PARTHIE

Josep PUXEU ROCAMORA

Neža REPANŠEK

Lutz RIBBE

Rechtsgrond	Artikel 50 van het reglement van orde Resolutie
Goedkeuring door de voltallige vergadering	26.10.2022
Zitting nr.	573
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	104/1/0

De jaarlijkse vergadering in het kader van het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (COP27) zal in 2022 van 6 tot en met 18 november plaatsvinden in Sharm El-Sheikh, Egypte.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) heeft, overeenkomstig de nota van zijn bureau van 22 februari 2022, een ad-hocgroep voor de Conferentie van de partijen (COP) bij het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) opgericht. Die ad-hocgroep kreeg de taak om de resolutie van het EESC over de COP voor te bereiden, in lijn met de prioriteiten van de volgende COP en het UNFCCC-onderhandelingsproces, en om het Comité als geheel vertrouwerder te maken met de werkwijze van het UNFCCC en het bij de klimaatonderhandelingen te betrekken.

De ad-hocgroep telt zes leden van de afdeling NAT en één jongerenvertegenwoordiger, die regelmatig aan de werkzaamheden deelneemt, naar aanleiding van het initiatiefadvies Naar een gestructureerde participatie van jongeren op het gebied van klimaat en duurzaamheid in het besluitvormingsproces van de EU ⁽¹⁾. De afgelopen maanden heeft de ad-hocgroep van gedachten gewisseld en gesproken over samenwerkingsmogelijkheden met relevante organisaties en instellingen, zoals de Europese Commissie, het Comité van de Regio's, de vertegenwoordiging van toonaangevende klimaatkampioenen en de Climate Action Tracker alsmede met vertegenwoordigers van diverse geledingen van het maatschappelijk middenveld (jongeren, ondernemers, landbouwers, vakbonden en milieu-ngo's). Daarbij werd telkens benadrukt dat sprake is van een klimaatnoodtoestand.

2022 is het jaar geworden waarin de klimaatverandering meer en intenser dan ooit extreme weersomstandigheden heeft veroorzaakt: verschroeiende hittegolven en bosbranden in Europa en delen van Zuid-Azië, rampzalige overstromingen in Pakistan en Bangladesh en aanhoudende droogte in Oost-Afrika, met duizenden doden en miljoenen extra ontheemden en mensen die met hongersnood worden bedreigd tot gevolg.

In dit verband wordt er in het onlangs verschenen rapport van de Intergouvernementele Werkgroep inzake klimaatverandering ⁽²⁾ (IPCC) op gewezen dat, om de opwarming van de aarde tot 1,5 °C te beperken, de uitstoot van broeikasgassen vóór 2025 zijn piek moet bereiken, uiterlijk in 2030 moet zijn gehalveerd en dat om die doelen te verwezenlijken nu meteen verregaande emissiereducties in alle sectoren noodzakelijk zijn. Het huidige beleid ⁽³⁾ zal echter naar verwachting leiden tot een mondiale temperatuurstijging van circa 2,7 °C en de actuele nationale verbintenissen van de afzonderlijke landen (*nationaal bepaalde bijdragen*) tot een opwarming van 2,4 °C.

De Russische invasie van Oekraïne heeft deze economisch en sociaal al moeilijke situatie er nog veel en veel complexer op gemaakt. Maar de klimaatnoodtoestand duldt geen uitstel. Speciale maatregelen dienen uitzonderlijk en van tijdelijke aard te zijn en de Europese Unie moet haar energie- en klimaatbeleid sneller aanpassen om op korte termijn schokken te kunnen opvangen en tegelijkertijd gestaag vooruitgang te boeken met de onvermijdelijke decarbonisatie van de samenleving. Europa moet op het gebied van klimaatactie het voortouw nemen en de kloof tussen ambities en beleidsmaatregelen dichten.

In de door de leden van de ad-hocgroep voorbereide resolutie worden de EU-instellingen en regeringen opgeroepen hun klimaatambities op te voeren in overeenstemming met de wetenschappelijke inzichten, en wordt in het bijzonder de nadruk gelegd op de rol van het maatschappelijk middenveld bij het versnellen van klimaatactie. De sociale veerkracht kan alleen groter worden als maatschappelijke organisaties, sociale partners en burgerbewegingen hun stem kunnen laten horen.

Wij zijn de laatste generatie die de klimaatverandering kan stoppen en het EESC, de spreekbuis van het Europese maatschappelijk middenveld, moet een leidende rol spelen om de transformatie naar een koolstofneutrale, inclusieve en sociaal rechtvaardige samenleving te stimuleren.

Beleidsaanbevelingen van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Meer klimaatambities om de klimaatnoodtoestand aan te pakken en de klimaatactie van de EU te bevorderen

Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), als spreekbuis van de maatschappelijke organisaties in Europa, handelend in zijn hoedanigheid van adviesorgaan voor het Europees Parlement, de Raad en de Commissie, en als onderdeel van het mondiale maatschappelijk middenveld,

1. wijst erop dat het Raamverdrag van de Verenigde Naties inzake klimaatverandering (UNFCCC) dertig jaar geleden werd goedgekeurd met als uiteindelijke doelstelling het bewerkstelligen van een "stabilisering van de concentraties van broeikasgassen in de atmosfeer op een niveau waarop gevaarlijke antropogene verstoring van het klimaatsysteem wordt voorkomen" (artikel 2), en dat deze doelstelling niet is verwezenlijkt;

⁽¹⁾ PB C 429 van 11.12.2020, blz. 44.

⁽²⁾ <https://www.ipcc.ch/2022/04/04/ipcc-ar6-wgiii-pressrelease/>

⁽³⁾ <https://climateactiontracker.org/global/temperatures/>

2. wijst erop dat met de Overeenkomst van Parijs uit 2015 de kwalitatieve doelstelling van het Klimaatverdrag — voorkomen van verstoring van het klimaatsysteem — is vervangen door een kwantitatieve doelstelling, namelijk om “de stijging van de gemiddelde temperatuur wereldwijd ruim onder 2 °C boven het pre-industriële niveau te houden en ernaar te blijven streven de stijging te beperken tot 1,5 °C boven het pre-industriële niveau”⁽⁴⁾;
3. wijst erop dat de 1,5 °C-doelstelling niet zal volstaan om de dramatische gevolgen van klimaatverandering te voorkomen. Het is bewezen dat de klimaatverandering nu al elke regio in de wereld verandert. Overstromingen, droogten, stormen, branden en hittegolven nemen exponentieel toe, met verwoestende sociale gevolgen en een economische impact van miljarden euro per jaar⁽⁵⁾;
4. wijst erop dat er sprake is van een klimaatnoodtoestand en dat artikel 2 van het Klimaatverdrag, ondanks de huidige tekortkomingen van het UNFCCC, niet mag worden opgegeven;
5. is er vast van overtuigd dat beleidsbeslissingen moeten worden genomen op basis van wetenschap en wetenschappelijke informatie, en wijst erop dat het IPCC duidelijke benchmarks heeft vastgesteld: de emissies moeten “uiterlijk vóór 2025”⁽⁶⁾ hun piek bereiken en de wereld moet de emissies in 2030 hebben teruggebracht tot 45 % ten opzichte van het niveau van 2010 om een maximale temperatuurstijging van 1,5 °C haalbaar te houden;
6. erkent dat de inval van Rusland in Oekraïne de toch al moeilijke omstandigheden vanwege inflatie, hoge energie- en voedselprijzen en mogelijke energietekorten verder heeft verslechterd, waarvan de burgers de harde gevolgen ondervinden en waardoor in ieder geval op korte termijn ernstige sociale en economische problemen ontstaan; is van mening dat de huidige omstandigheden de noodzaak van Europese klimaatactie er nog urgenter op maken en dat het **door de nieuwe geopolitieke situatie voor de EU nog noodzakelijker is geworden om haar energie- en klimaatbeleid sneller te hervormen**;
7. is ervan overtuigd dat de **Europese Green Deal moet worden versterkt** om het streven naar een koolstofarme economie te verwezenlijken, de externe afhankelijkheid van de EU verder te verminderen, te zorgen voor veerkracht en een rechtvaardige transitie te bevorderen, en dat uitzonderlijke afwijkingen van overeengekomen doelstellingen slechts voor een beperkte periode zouden mogen worden toegestaan⁽⁷⁾; meent dat de ontwikkeling van open strategische autonomie zou moeten zorgen voor minder afhankelijkheid op het gebied van energie, kritieke grondstoffen en voedsel;
8. dringt er bij de EU op aan **om een leidende rol op zich te nemen**, verzoekt de Europese Commissie en de EU-lidstaten om naar aanleiding van het klimaatpact van Glasgow **de nationaal bepaalde bijdragen (NDC's) te actualiseren** en dringt aan op een rechtvaardige mondiale verdeling die gebaseerd is op billijkheid, historische verantwoordelijkheid en capaciteit;
9. is ingenomen met de besluiten van het Europees Parlement over de ETS⁽⁸⁾ en koolstofputten⁽⁹⁾, die hebben geleid tot een geringe aanscherping van de emissiereductiedoelstelling van de EU, hetgeen een — weliswaar ontoereikende — oproep vormt om de Europese NDC's te verhogen;
10. spreekt zijn bezorgdheid uit over het feit dat veel landen langetermijnplannen hebben aangekondigd, waarmee zij beogen om in 2050 of 2060 klimaatneutraliteit te hebben bereikt, maar dat die niet worden geschraagd door overeenkomstige plannen voor de korte en middellange termijn, en verzoekt daarom de Europese Commissie om **de diplomatieke inspanningen van de EU op te voeren** teneinde de goedkeuring van Europese Green Deal-achtige beleidskaders door de internationale gemeenschap te bevorderen; is bereid om deze inspanningen te ondersteunen door samen te werken met maatschappelijke organisaties overal ter wereld, met als kompas voor de komende cruciale jaren de Agenda 2030 en de duurzameontwikkelingsdoelstellingen;
11. verzoekt de EU om verder te werken aan sectorale benaderingen voor op maat gesneden maatregelen, en aan “klimaatclubs”, die kunnen worden ontwikkeld tussen landen met de meest ambitieuze klimaatactieprogramma's, teneinde andere landen aan te zetten tot snellere actie; daarbij zou de uitvoering van het mechanisme voor koolstofgrenscorrectie (CBAM) als instrument kunnen dienen;

⁽⁴⁾ Overeenkomst van Parijs.

⁽⁵⁾ Gebaseerd op: “Economic losses from weather and climate-related extremes in Europe reached around half a trillion euros over past 40 years” — Europees Milieuagentschap; “New report: World counts the cost of a year of climate breakdown” — UK charity fighting global poverty, Christian Aid, Media Centre; “The Costs of Extreme Weather Events Caused by Climate Change” — CMCC; “Billion-Dollar Weather and Climate Disasters” — National Centers for Environmental Information (NCEI).

⁽⁶⁾ Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change, IPCC.

⁽⁷⁾ EESC-resolutie over de oorlog in Oekraïne en de economische, sociale en milieugevolgen daarvan (PB C 290 van 29.7.2022, blz. 1).

⁽⁸⁾ Climate change: Parliament pushes for faster EU action and energy independence.

⁽⁹⁾ Fit for 55: Parliament agrees to higher EU carbon sink ambitions by 2030.

12. is van mening dat er doortastende en duidelijk omschreven maatregelen nodig zijn om artikel 6 van de Overeenkomst van Parijs operationeel te maken en het bijbehorende regelboek te voltooiën, dat een kader vormt voor vrijwillige internationale samenwerking tussen landen om hun uitstoot te verminderen en zo hun verbintenissen na te komen, en waarmee valkuilen als dubbeltellingen en valse emissiereductiekredieten kunnen worden vermeden;

Het huidige economisch model herzien om adequaat werk te maken van mitigatie en aanpassing, en zorgen voor doeltreffende toegang tot klimaatfinanciering

13. benadrukt dat we, teneinde de transitie naar een klimaatneutrale samenleving te versnellen, **ons huidige economisch model moeten herzien** om aldus de manier waarop we consumeren en produceren en de manier waarop we waarde hechten aan toereikendheid te heroverwegen, en verzoekt de EU om te komen met een nieuwe visie op welvaart voor mensen en de planeet op basis van de beginselen van ecologische duurzaamheid, het recht op een fatsoenlijk leven en de bescherming van sociale waarden⁽¹⁰⁾;

14. stelt een **nieuw governancekader** voor om alle ingrijpende veranderingen uit te werken, en moedigt regeringen en regionale overheden aan om **commissies voor een rechtvaardige transitie** in het leven te roepen, zodat de sociale partners en maatschappelijke organisaties, met inbegrip van jongerenorganisaties, aanbevelingen kunnen doen en kunnen onderhandelen over en werken aan nationale en regionale plannen voor een rechtvaardige transitie⁽¹¹⁾; is van mening dat de bestaande initiatieven om de sociale uitdagingen van de groene transitie aan te pakken, te versnipperd zijn gebleven⁽¹²⁾;

15. is van mening dat de snelle overgang naar een koolstofarme economie enorme uitdagingen met zich mee zal brengen voor burgers, werknemers, bedrijven en regio's, met name voor die welke het meest afhankelijk zijn van koolstofintensieve sectoren en industrieën⁽¹³⁾; vindt dat in het kader van de **NDC's onder meer** de gevolgen van de transitie voor de werkgelegenheid en vaardigheden in de verschillende landen, subregio's en sectoren, met inbegrip van de gevolgen voor onderaannemers en downstreamwaardeketens, **nauwkeurig in kaart moeten worden gebracht** en moeten worden geanalyseerd, en dat een en ander **vergezeld moet gaan van nationale werkgelegenheidsplannen en strategieën voor een rechtvaardige transitie**⁽¹⁴⁾ op basis van het beginsel van rechtvaardige transitie van de IAO; onderschrijft derhalve het voorstel van de Conferentie over de toekomst van Europa⁽¹⁵⁾ om te zorgen voor een rechtvaardige transitie die werknemers en banen beschermt dankzij passende financiering en verder onderzoek;

16. benadrukt dat de particuliere sector verantwoordelijkheid draagt om de doelstelling voor het koolstofarm maken van de economie te verwezenlijken, hetgeen een snelle transformatie van systemen op ongekende schaal vereist, waarbij diezelfde particuliere sector een cruciale rol moet spelen;

17. erkent de vele en uiteenlopende inspanningen van bedrijven en ondernemers in de hele EU om commerciële oplossingen te ontwikkelen voor de mitigatie van en aanpassing aan klimaatuitdagingen, en is van mening dat met innovatieve en verantwoorde bedrijfsmodellen klimaatproblemen kunnen worden aangepakt als daarin meetbare duurzaamheidsdoelstellingen centraal worden gesteld, zoals het verminderen van het gebruik van water, energie of chemicaliën;

18. is bezorgd dat de vermindering van de broeikasgasemissies in de EU gepaard gaat met een toename van de emissies buiten de EU om aan de vraag in EU te voldoen, waardoor **broeikasgasoverloopeffecten**⁽¹⁶⁾ ontstaan, en is van mening dat bij het opstellen van de broeikasgasinventaris van de EU rekening moet worden gehouden met de broeikasgasemissies van ingevoerde producten, dat prioriteit moet worden gegeven aan het loskoppelen van sociaal-economische vooruitgang van negatieve binnenlandse en ingevoerde gevolgen voor klimaat en biodiversiteit, en dat het CBAM een ondersteunende maatregel is om dit doel te bereiken;

19. wijst er net als de wetenschap op dat **biodiversiteitsverlies en klimaatverandering elkaar versterken**; pleit daarom voor alomvattende milieumaatregelen met aandacht voor de verbanden tussen biodiversiteitsverlies en klimaatverandering; stelt voor om in het kader van de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 de omvang van de beschermde gebieden uit te breiden en de inspanningen om de resterende natuurlijke hulpbronnen te beschermen op te voeren⁽¹⁷⁾;

⁽¹⁰⁾ EESC-advies over de duurzame economie die we nodig hebben (PB C 106 van 31.3.2020, blz. 1).

⁽¹¹⁾ EESC-advies over Fit for 55: het EU-klimaatstreefdoel voor 2030 bereiken op weg naar klimaatneutraliteit (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 101).

⁽¹²⁾ EESC-advies over de sociale dialoog in het kader van de groene transitie (PB C 486 van 21.12.2022, blz. 95).

⁽¹³⁾ EESC-advies over Fit for 55: het EU-klimaatstreefdoel voor 2030 bereiken op weg naar klimaatneutraliteit (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 101).

⁽¹⁴⁾ EESC-advies over Fit for 55: het EU-klimaatstreefdoel voor 2030 bereiken op weg naar klimaatneutraliteit (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 101).

⁽¹⁵⁾ Conferentie over de toekomst van Europa — Aanbevelingen van het Europees burgerpanel.

⁽¹⁶⁾ 2021 Europe Sustainable Development Report — SDSN Europe.

⁽¹⁷⁾ EESC-advies NAT/841 (in voorbereiding) over Doelstellingen voor natuurherstel in het kader van de EU-biodiversiteitsstrategie.

20. is bezorgd over het feit dat de gevolgen van de klimaatverandering de meest kwetsbare mensen onevenredig hard treffen en dat de gemeenschappen die het minst verantwoordelijk zijn voor de mondiale emissies, de ergste gevolgen ondervinden en niet altijd over de middelen beschikken om deze het hoofd te bieden;

21. **wijst erop dat aanpassingsmaatregelen** steeds crucialer worden naarmate het aantal abnormale klimaatgebeurtenissen toeneemt en dat het van essentieel belang is beter te anticiperen op de gevolgen van de klimaatverandering; onderstreept dat de Overeenkomst van Parijs het belang van planningsprocessen voor aanpassing op nationaal niveau benadrukt en alle landen daarom verplicht zijn verslag uit te brengen over de geboekte vooruitgang; dringt aan op een gestroomlijnde benadering van inclusiviteit om te voorkomen dat bestaande ongelijkheden worden versterkt;

22. dringt aan op een verhoging van de totale bijdragen van de ontwikkelde landen aan de financiering van klimaatmaatregelen, met een **“even grote nadruk” op mitigatie- als op aanpassingsmaatregelen**, want zonder extra financiering voor aanpassing zullen de planning en uitvoering daarvan beperkt blijven, met name in ontwikkelingslanden; dringt aan op verdere stappen om ervoor te zorgen dat dit beginsel wordt nageleefd, aangezien mitigatie ervoor zorgt dat de klimaatnoodtoestand voor toekomstige generaties niet verergert, terwijl dankzij aanpassing de huidige en toekomstige generaties worden beschermd tegen de extreme weersomstandigheden die het gevolg zijn van de reeds bestaande klimaatverandering⁽¹⁸⁾; herinnert eraan dat de financiering voor aanpassing aan de klimaatverandering momenteel slechts 25 % van de mondiale klimaatfinanciering uitmaakt en dat eerdere toezeggingen om die financiering in 2025 tot 40 % te hebben opgetrokken, niet worden nagekomen⁽¹⁹⁾;

23. is ingenomen met de bijdrage van 100 miljoen EUR van de Commissie aan het **aanpassingsfonds** en dringt er bij de EU-lidstaten op aan de financiering voor aanpassing uiterlijk in 2025 te verdubbelen ten opzichte van 2019; dringt ook aan op extra inspanningen om de in het kader van het klimaatfinancieringsplan vastgelegde doelstelling van 100 miljard USD te verwezenlijken; benadrukt dat er momenteel geen mondiale financieringsfaciliteit bestaat om het herstel van het verlies en de schade die mensen lijden te ondersteunen; dringt er daarom bij de EU-lidstaten en de Commissie op aan om zich te committeren aan de **“verlies- en schadefaciliteit”** teneinde de gevolgen van de klimaatverandering op te vangen;

24. is van mening dat de Europese regeringen en instellingen, in het kader van maatregelen op het gebied van klimaatrechtvaardigheid, een **toekomstgericht en alomvattend Europees migratie- en asielbeleid** moeten ontwikkelen, dat bescherming biedt aan personen die door klimaatverandering ontheemd zijn geraakt, en dat zij in dit verband zouden moeten beginnen om klimaatvluchtelingen formeel te erkennen;

Stimuleren van doeltreffende sectorale maatregelen om klimaatneutraliteit te bereiken

25. benadrukt dat de **circulaire economie** en de bio-economie bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van een nieuwe visie op welvaart voor mensen en dat achter de totstandkoming van beide dan ook meer vaart moet worden gezet⁽²⁰⁾; wijst erop dat strategieën voor een circulaire economie die in alle sectoren en landen worden uitgevoerd, het potentieel hebben om de mondiale broeikasgasemissies met 39 % te verminderen⁽²¹⁾; spreekt zijn bezorgdheid uit over het feit dat de EU-economie slechts voor ongeveer 12 % circulair is, ondanks het omvangrijke wetgevingsproces dat in 2015 van start is gegaan met het eerste EU-actieplan voor de circulaire economie, en is van mening dat alleen verder vooruitgang kan worden geboekt door samen te werken met alle geledingen van het maatschappelijk middenveld, met name om de resterende politieke, culturele, infrastructurele, bestuursgerelateerde en financiële belemmeringen uit de weg te ruimen⁽²²⁾;

⁽¹⁸⁾ EESC-advies over de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering (PB C 374 van 16.9.2021, blz. 84).

⁽¹⁹⁾ António Guterres: “50 % of All Climate Finance Needed for Adaptation”.

⁽²⁰⁾ EESC-advies over de ontwikkeling van synergieën tussen verschillende stappenplannen betreffende de circulaire economie (PB C 14 van 15.1.2020, blz. 29).

⁽²¹⁾ Verslag over de circulariteitskloof 2021 “Climate Change Mitigation through the Circular Economy”.

⁽²²⁾ EESC-advies over de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering (PB C 374 van 16.9.2021, blz. 84).

26. dringt erop aan dat transitiestrategieën voor de totstandbrenging van **duurzame voedselsystemen** naar behoren in de NDC's worden geïntegreerd, en erkent dat veel landen in hun NDC's weliswaar melding maken van het mitigatie- en aanpassingspotentieel van de landbouw, maar dat zeer weinig landen doelstellingen formuleren voor andere onderdelen van de voedselsystemen⁽²³⁾, waardoor kansen grotendeels onbenut blijven⁽²⁴⁾; herinnert aan zijn aanbevelingen om een alomvattend voedselbeleid vast te stellen, zoals de “van boer tot bord”-strategie, met inbegrip van klimaatmaatregelen, en om te zorgen voor gestructureerde inspraak van belanghebbenden in de gehele voedselvoorzieningsketen⁽²⁵⁾ en op alle bestuursniveaus, waarbij met name producenten centraal zouden moeten komen te staan in landbouwstrategieën en bij de beleidsvorming zouden moeten worden betrokken;

27. spreekt zijn bezorgdheid uit over de situatie in Afrika, dat voor minder dan 4 % verantwoordelijk is voor de mondiale uitstoot maar een van de meest kwetsbare gebieden ter wereld is en onevenredig hard door de gevolgen van de klimaatverandering wordt getroffen; **dringt er onomwonden bij de EU op aan, nu de COP27 in Afrika plaatsvindt, om prioriteit te geven aan financiële, technische en capaciteitsopbouwmiddelen voor Afrika** ter ondersteuning van de toezeggingen die dit continent op de COP21 in Parijs heeft gedaan, en om er rekening mee te houden dat de meeste mitigatie- en aanpassingsdoelstellingen uit de Afrikaanse NDC's afhankelijk zijn gesteld van het ontvangen van voldoende internationale steun. Als die uitblijft, zou de bescherming van ecosystemen met een hoge natuurwaarde, zoals bossen en savannes, in gevaar kunnen komen en zou de discussie over de winning van fossiele brandstoffen weer kunnen oplaaien;

28. dringt erop aan dat de **subsidies voor fossiele brandstoffen** onmiddellijk worden stopgezet; is ingenomen met de mededeling over REPowerEU, omdat daarin oplossingen worden aangereikt die aansluiten bij de doelstellingen van de Green Deal en de Europese energie-unie⁽²⁶⁾ ⁽²⁷⁾; is van mening dat regeringen via steun voor onderzoek, innovatie en ontwikkeling een kader moeten scheppen voor investeringen in doorbraaktechnologieën op gebieden als energie-efficiëntie en de productie van hernieuwbare energie, en dat de regelgeving zo moet worden opgezet dat de ontwikkeling en de marktacceptatie van nieuwe technologieën mogelijk worden gemaakt en worden bevorderd, met inbegrip van maatregelen aan de vraagzijde om leidende markten te creëren en het gebruik van koolstofarme producten te stimuleren⁽²⁸⁾;

29. is ingenomen met digitale oplossingen die milieubescherming en transformatie naar duurzaamheid in het vervoer, energiesystemen, gebouwen, de landbouw en andere sectoren mogelijk maken, maar **merkt ook op dat de digitalisering tot dusver over het algemeen niet heeft bijgedragen aan een vermindering van de vraag naar energie en van de koolstofemissies**, en wijst derhalve op de noodzaak van ondersteunend beleid om terugslag- en inductie-effecten te vermijden⁽²⁹⁾;

30. benadrukt dat de klimaatverandering ook ernstige gevolgen heeft voor bedrijven, met name kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's), zoals verstoring van toeleveringsketens en schade aan productielocaties door extreme weersverschijnselen, en hen soms dwingt kostbare wijzigingen aan te brengen in hun bedrijfs- en exploitatiemodellen, alsook te investeren om aan wettelijke of andere vereisten te voldoen; is van mening dat **early adopters van nieuwe duurzame bedrijfsmodellen moeten worden gesteund**, om ervoor te zorgen dat zij van hun innovatie geen concurrentienadelen ondervinden;

31. benadrukt dat steun aan de particuliere sector moet worden verleend met inachtneming van het beginsel van gelijke toegang tot financieringsinstrumenten voor kmo's en uitsluitend op basis van klimaatdoelstellingen⁽³⁰⁾, en dat ingrijpende veranderingen in waardeketens alsmede sectoroverschrijdende samenwerking nodig zullen zijn;

32. is van mening dat een door de Europese regeringen op internationaal niveau gesteunde harmonisatie en standaardisatie van cruciaal belang zijn om in het hele bedrijfsleven tot schaalbare oplossingen te komen via technologie, verbetering van vaardigheden en regelgeving, en dat het met name voor kmo's van cruciaal belang zal zijn om te kunnen profiteren van begeleidende instrumenten en capaciteitsopbouw, teneinde aan nieuwe eisen te voldoen en hun toegang tot de EU-markten te vergroten;

⁽²³⁾ Enhancing NDCs For Food Systems — recommendations for decision-makers — NDC Action Project.

⁽²⁴⁾ EESC-advies over voedselzekerheid en duurzame voedselsystemen (PB C 194 van 12.5.2022, blz. 72).

⁽²⁵⁾ EESC-advies over Van boer tot bord: een duurzame voedselstrategie (PB C 429 van 11.12.2020, blz. 268).

⁽²⁶⁾ EESC-advies over klimaatrechtvaardigheid (PB C 81 van 2.3.2018, blz. 22) en over de nieuwe EU-strategie voor aanpassing aan de klimaatverandering (PB C 374 van 16.9.2021, blz. 84).

⁽²⁷⁾ EESC-advies over REPowerEU: een gemeenschappelijk Europees optreden voor betaalbare, veiligere en duurzamere energie (PB C 323 van 26.8.2022, blz. 123).

⁽²⁸⁾ EESC-advies over Fit for 55: het EU-klimaatstreefdoel voor 2030 bereiken op weg naar klimaatneutraliteit (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 101).

⁽²⁹⁾ EESC-advies over digitalisering en duurzaamheid — Status quo en de behoefte aan maatregelen vanuit het oogpunt van het maatschappelijk middenveld (PB C 429 van 11.12.2020, blz. 187).

⁽³⁰⁾ EESC-advies over Fit for 55: het EU-klimaatstreefdoel voor 2030 bereiken op weg naar klimaatneutraliteit (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 101).

Versterking van het maatschappelijk middenveld met het oog op snellere klimaatactie en pleidooi voor een nieuw governancekader

33. benadrukt dat de omvang van de vereiste maatregelen vraagt om een geïntegreerd beleid op verschillende niveaus en sectoroverschrijdende oplossingen waarbij het maatschappelijk middenveld echt wordt betrokken, en stelt derhalve een **nieuw governancekader** voor om alle ingrijpende veranderingen door te voeren;

34. is van mening dat dit nieuwe governancekader **op het niveau van de werkplek** de sociale dialoog moet waarborgen door de rechten en participatie van werknemers te garanderen en collectieve overeenkomsten te versterken;

35. is van mening dat ook een **breder dialoog** moet worden aangegaan, waaraan wordt deelgenomen door de regio's, plattelandsactoren en steden, sociale partners, coöperaties en het maatschappelijk middenveld, ten bate van de sociale rechtvaardigheid en geloofwaardigheid, en om concreet inhoud te geven aan de toezegging dat niemand mag achterblijven⁽³¹⁾. Door zich bijvoorbeeld meer te richten op prosumenten kan de transitie naar een schoner energiesysteem worden versneld, kunnen nieuwe economische modellen tot stand worden gebracht en kunnen de meest kwetsbare groepen in de samenleving worden beschermd tegen onder meer afsluiting van gas, licht en het internet;

36. is er vast van overtuigd dat **bottom-up- en burgerinitiatieven echt moeten worden gesteund en aangemoedigd** om de mitigatie van en aanpassing aan de klimaatverandering te versnellen en de sociale veerkracht te versterken, en aldus het potentieel van een cultuur van samenwerking en bottom-upoplossingen te ontsluiten; is van mening dat er een even grote en essentiële behoefte is aan meer investeringen in sociale innovatie om de culturele en maatschappelijke veranderingen door te voeren die nodig zijn om klimaatbescherming te verankeren in het dagelijks functioneren van bedrijven, overheden en huishoudens;

37. is van mening dat **gender** niet als een afzonderlijk en op zichzelf staand vraagstuk moet worden behandeld, maar als fundamenteel moet worden beschouwd om **genderblinde maatregelen en genderblind beleid te vermijden**. Klimaatverandering heeft niet voor alle bevolkingsgroepen dezelfde gevolgen, en als klimaatbeleid niet goed is opgezet, kan het onrechtvaardigheden en onevenwichtigheden vergroten. De ongelijke participatie van vrouwen aan besluitvormingsprocessen en aan de arbeidsmarkt zorgt bijvoorbeeld voor meer ongelijkheid en verhindert vaak dat vrouwen ten volle bijdragen aan klimaatgerelateerde planning, beleidsvorming en uitvoering⁽³²⁾;

38. is ervan overtuigd dat een sterkere **betrokkenheid van jongeren** bij besluitvormingsprocessen, vanaf de opstelling van wetgevingsvoorstellen en -initiatieven tot en met de uitvoering, monitoring en follow-up ervan, het beste recht doet aan de intergenerationele dimensie van alle veranderingen⁽³³⁾. Derhalve neemt het EESC sinds 2021 een jongerenvertegenwoordiger op in de officiële EU-delegatie voor de COP-vergaderingen van het UNFCCC en heeft het zich ertoe verbonden om de stem van jongeren en jongerenorganisaties in zijn werkzaamheden te versterken; beveelt de partijen en andere belanghebbenden ten eerste aan om voor een soortgelijke aanpak te kiezen;

39. erkent dat **inheemse volken** zich in de frontlinie van de klimaatverandering bevinden en dat daarom voor hen een belangrijke rol is weggelegd, ook omdat zij waken over meer dan 80 % van de resterende biodiversiteit op aarde⁽³⁴⁾; is ermee ingenomen dat inheemse volken meer en meer bij het klimaatbeleid worden betrokken en dringt er bij de partijen op aan hen actief te betrekken bij de uitvoering van klimaatmaatregelen;

40. verbindt zich ertoe actie te ondernemen om bovengenoemde beleidsaanbevelingen uit te voeren.

Brussel, 26 oktober 2022.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Christa SCHWENG

⁽³¹⁾ EESC-advies over Fit for 55: het EU-klimaatstreefdoel voor 2030 bereiken op weg naar klimaatneutraliteit (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 101).

⁽³²⁾ 2020 Pocket Guide to Gender Equality under the UNFCCC — WEDO.

⁽³³⁾ EESC-advies *Naar een gestructureerde participatie van jongeren op het gebied van klimaat en duurzaamheid in het besluitvormingsproces van de EU* (PB C 429 van 11.12.2020, blz. 44).

⁽³⁴⁾ "Indigenous peoples defend Earth's biodiversity — but they're in danger".